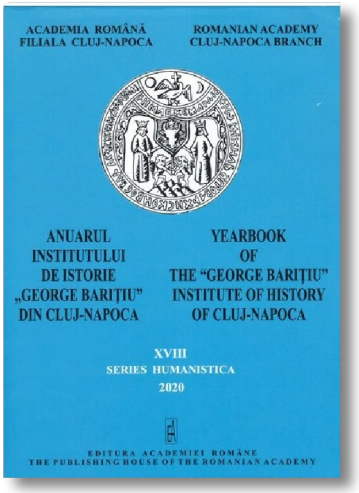

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Cesiunea de creanță în dreptul civil român și dreptul civil francez

Nadia Sava

How to cite this article:
Sava, Nadia (2020) *Cesiunea de creanță în dreptul civil român și dreptul civil francez*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 18, pp. 313–327. DOI: 10.5281/zenodo.22964413

© 2020: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

CESIUNEA DE CREANȚĂ ÎN DREPTUL CIVIL ROMÂN ȘI DREPTUL CIVIL FRANCEZ

Nadia Sava

Universitatea „Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca
Université Paris II Panthéon-Assas

Abstract. *THE DEBT ASSIGNMENT IN THE FRENCH AND ROMANIAN CIVIL LAW LEGISLATIONS. The following article aims to present a comparative perspective on the legal mechanism of the debt assignment in the French and Romanian civil law. Convergent with an international movement of reform, both legislations offer new solutions concerning the debt assignment. We will analyse the definition, the object, the parties, as well as the effects between parties and towards third parties. The two legislations align in most aspects, with the exception of the required formal conditions, which consequently differentiate their effects and the opposability of debt assignment. A more general, yet relevant distinction is made in the legislative approach. The Romanian law is more detailed, with a tendency to define multiple hypotheses, being thus more rigid than its French counterpart. The latter is characterized by its briefness, which leaves more space for interpretation in any given situation, therefore being more flexible and adaptable.*

Keywords: *comparative law ; contract law ; French civil law ; Romanian civil law ; debt assignment ; transfer of rights and obligations ; creditor, debtor and third party relationship; the conditions of the debt assignmentm ; the effects of the debt assignment ; the opposability of the debt assignment*

INTRODUCERE – TEMATICĂ, METODOLOGIE, SCOP

Pornind de la două texte legislative – Noul Cod civil român și Codul civil francez ce a urmat reformei de la 10 februarie 2016 –, lucrarea de față își propune să analizeze comparativ instituția cesiunii de creanță. Având finalitatea de a reliefa asemănările, precum și divergențele existente între cele două legislații, care se pot constitui în puncte de eficacitate sau, din contră, de surplus și inutilitate, vom recompune regimul juridic al instituției prin metoda comentariului pe articole. Importanța unei perspective comparative este evidentă, cu atât mai mult în domeniul juridic, avantajul practic cel mai însemnat fiind impunerea unor forme legale care și-au dovedit deja operativitatea și randamentul.

Anuarul Inst. de Istorie „G. Barițiu" din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. XVIII, 2020, p. 313–327

Atât Noul Cod civil român, intrat în vigoare la data de 1 octombrie 2011, cât și Codul Civil francez, adoptat în urma reformei dreptului contractelor, a regimului general și a probei obligațiilor din 10 februarie 2016, prezintă diferențe fundamentale față de vechile reglementări. Aceste modificări în domeniul dreptului civil nu constituie însă o surpriză, ele însumând o mișcare mai largă de reformare a instituțiilor civile. O mișcare generalizată de codificare și de recodificare își face simțită prezența la începutul secolului al XXI-lea, precum și pe final de secol XX (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 3), din dorința de a crea norme care să corespundă cât mai bine realităților practice și de a integra modificări ce au survenit de la momentul vechilor reglementări. Ca exemple, putem aminti Codul civil Quebec din 1994 (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 3), care a reprezentat o sursă importantă pentru actualul Cod civil din România, Noul Cod civil argentinian (intrat în vigoare în 2016), Noul Cod civil brazilian (intrat în vigoare în 2003) sau Noul Cod civil olandez (intrat în vigoare în 1992). Mai mult, elaborarea unor proiecte internaționale savante, în mod particular *Principiile dreptului european al contractelor*, determină nevoia unei modificări la nivel național (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 3), modificare resimțită și în Codul civil român, ce se folosește, de asemenea, de aceste principii ca sursă în reglementare.

La confluența acestor fenomene regăsim nevoia pregnantă de reformă, ce a condus la adoptarea Noului Cod civil român și aducerea de modificări regimului obligațiilor în Codul civil francez. Cesiunea de creanță este o instituție care a fost modificată fundamental în ambele reglementări. În ceea ce privește modificările materiale aduse odată cu noua reglementare franceză, putem aminti: posibilitatea de a ceda creanțe viitoare, posibilitatea de a ceda mai multe creanțe printr-un singur act. De asemenea, o modificare consistentă este reprezentată de faptul că formalitățile de opozabilitate față de terți dispar, cu excepția celor față de debitorul cedat. Cesiunea de creanță devine opozabilă începând cu data încheierii sale, dată ce poate fi dovedită prin toate mijloacele de probă (art. 1324, Cod civil francez, ediția 2018). Pe de altă parte, cesiunea devine un contract solemn (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 634). O diferență formală pe care o putem aminti este modificarea locului cesiunii de creanță în cod, dinspre titlul asupra vânzării spre cel consacrat regimului general al obligațiilor. Totuși, mai subzistă un capitol în cadrul vânzării numit *Du transport de certains droits incorporels, des droits successifs et des droits litigieux* (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 634).

Legea română se prezintă, la rândul ei, în mod diferit față de vechea normă. Ca observație preliminară, putem remarca locul pe care îl ocupă cesiunea de creanță în cele două reglementări. Vechiul Cod civil discuta cesiunea în cadrul contractului de vânzare-cumpărare, în timp ce Noul Cod civil îi dedică un capitol în cadrul *Transmisiunii și a transformării obligațiilor* din cartea *Despre obligații* (Noul Cod civil și Legea de punere în aplicare, 2014). Tot ca mențiune introductivă, putem nota faptul că vechea reglementare discuta cesiunea de creanță pe parcursul a nouă articole (opt în Codul civil și unul în Legea numărul 99/1999), în timp ce noua lege se constituie din douăzeci și șapte de articole, ceea ce reprezintă o cantitate însemnată de reguli în plus față de cea veche.

DEFINIȚIA ȘI LIMITELE CESIUNII

Definițiile oferite de cele două reglementări sunt, în principiu, similare, însă, la o privire mai atentă, ele relevă mai multe diferențe. Ambele discută părțile ce participă la cesiune, fiind folosiți aceiași termeni: creditor cedent și cesionar. Reglementarea franceză îl numește pe cesionar *terț* – calitate deținută față de creanța cedată (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 635). În schimb, în ce privește contractul de cesiune de creanță, este evident că el are calitatea de parte.

Ambele texte consacră principalul efect al cesiunii – acest contract este translativ de creanță. De asemenea, ambele prevăd faptul că translația poate fi făcută cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. Funcțiile cesiunii sunt diverse: de la vânzare sau donație, până la schimb, fiducie sau aport la societate (exemplificativ). Aceasta „nu însemnă că cesiunea de creanță este un contract special" (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 636), ci că ea se completează, în funcție de obiectul la care se referă, cu normele contractelor speciale aferente. De exemplu, cesiunea trebuie să ia o anumită formă (cum este forma scrisă în cazul donației) sau să îndeplinească anumite condiții speciale, cum sunt „incapacitățile de a cumpăra sau de a vinde" (Pop, Popa & Vidu, 2015, p. 468). Mecanismul de completare a normei este enunțat de Codul civil român în mod expres (art. 1567 alin. (2), (3) Noul Cod civil român, ediția 2018). Totuși, nu vedem neapărat necesitatea acestei precizări legale, aplicarea normelor corespondente în materia contractelor speciale având mai degrabă caracterul unui principiu ce poate fi dedus.

O particularitate a legii române o reprezintă faptul că sunt excluse de la regimul cesiunii de creanță două categorii de transferuri, anume *transferul creanțelor în cadrul unei transmisiuni universale sau cu titlu universal* și *transferul titlurilor de valoare și altor instrumente financiare* (art. 1566 alin (2), Noul Cod civil român, ediția 2018). Această reglementare are mai multe surse internaționale, anume *Principiile Unidroit*, capitolul 9 și *Principiile dreptului european al contractelor*, capitolul 11.

OBIECTUL CESIUNII

În ceea ce privește tipul creanței ce poate fi cesionată, ambele reglementări rețin următoarele categorii: *creanță parțială/creanță totală*, *creanță prezentă/creanță viitoare*, formulările însă variind. În plus, ambele reglementări prezintă anumite particularități: Codul francez vorbește despre *creanțe determinate sau determinabile* (art. 1321 alin (2) Cod civil francez, Ediția 2018) în timp ce Codul român are în componență un articol referitor la *creanțe care nu pot fi cedate* (art. 1569 Noul Cod civil român, ediția 2018).

Alineatele (1) și (2) ale articolului 1321 din Codul civil francez enumeră creanțele asupra cărora cesiunea poate să se constituie. Astfel, alineatul (1) se

referă la *întreaga creanță sau o parte a acesteia* (art. 1321 alin (1) Cod civil francez, ediția 2018), în timp ce alineatul (2) notează că *cesiunea se poate constitui asupra unei creanțe sau a mai multor creanțe* (art. 1321 alin (2) Cod civil francez, ediția). Deshayes, Genicon și Laithier *(*2016, p. 636) remarcă posibilitatea existenței unei cesiuni asupra unei părți a mai multor creanțe. Neexistând restricții impuse de lege, cesiunea mai multor creanțe împotriva mai multor debitori diferiți poate să existe în același act, după cum remarcă aceiași autori (p. 636), fapt ce conferă cesiunii aceeași valență practică precum celei oferite de cesiunea Dailly. Modificarea regimului juridic al cesiunii de creanță, pentru dobândirea unei mai mari componente practice, nu poate fi decât benefică, întrucât

> utilitatea sa practică (…) a fost întotdeauna relativ scăzută, atât datorită formalităților care o fac greoaie și ineficientă, cât și din cauza caracterului ei de transmisiune doar cu titlu particular. Din acest motiv, în unele sisteme de drept există modalități simplificate de cesiune a creanțelor (Vasilescu, 2012, p.40),

cum este cesiunea Dailly.

Odată cu această nouă reglementare adusă de reforma obligațiilor, legea franceză oferă o flexibilitate mult mai mare cesiunii, ceea ce îi crește aplicabilitatea practică. Nu putem spune același lucru și despre reglementarea română, care preferă o altă formulare a cesiunii parțiale, una mai puțin permisivă. Dacă legea franceză permite cesiunea asupra unei părți sau a întregului unei creanțe sau a mai multor creanțe, observăm limitele formulării Codului civil român, care vorbește distinct despre posibilitatea unei cesiuni parțiale, neexistând ipoteza unei cesiuni asupra mai multor creanțe sau asupra unei părți a mai multor creanțe. Totuși, este posibil transferul unei universalități de creanțe, care nu schimbă cu nimic caracterul său exclusiv cu titlu particular.

O altă observație cu privire la legea franceză este folosirea cuvântului *cesiune* la singular (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 636), de unde reiese necesitatea unui singur act de cesiune, chiar dacă aceasta se referă la mai multe creanțe. Utilizarea acestei forme gramaticale, conjugată cu cerința formală a unui act scris, conduce la necesitatea existenței unui singur act de cesiune, indiferent de obiectul vizat (de exemplu, o cesiune asupra mai multor creanțe).

Textul român este, însă, mai specific. În domeniul cesiunii parțiale, este operată o distincție prin negarea primului element: pe de-o parte, *creanța privitoare la o sumă de bani*, ce poate fi cedată în parte, și *creanța ce are ca obiect o altă prestație*, ce poate fi cedată în parte, dacă este divizibilă, iar cesiunea nu o face să devină mai oneroasă (art. 1571, Noul Cod civil român, ediția 2018). Putem privi acest articol ca pe o protecție a debitorului cedat, pentru ca obligațiile sale să nu fie agravate. Ca sursă intelectuală, amintim articolul 9.1.3 din *Principiile Unidroit*, ce are același conținut cu articolul 1571, alineat (2), cel dintâi având o acoperire mai largă.

Este important de remarcat că cesiunea nu trebuie să facă obligația *în mod substanțial mai oneroasă* (art. 1571 alin (2), Noul Cod civil român, ediția 2018). Cu alte cuvinte, este discutabil care este limita până la care o obligație își conservă valoarea esențială, însă raportul de calcul trebuie să fie unul rezonabil, încadrat în limitele interpretării termenului de substanțial. Aceasta pentru că, prin această limitare, se urmărește protecția debitorului cedat care s-a obligat în anumiți termeni, aceștia neputând fi modificați în mod arbitrar și unilateral. Totuși, în situația în care valoarea obligației crește, articolul 1577 prevede că: *Debitorul are dreptul să fie despăgubit de cedent și de cesionar pentru orice cheltuieli suplimentare cauzate de cesiune* (art. 1577, Noul Cod civil român, ediția 2018). Prin urmare, debitorul este protejat, valoarea obligației pe care el va trebui să o execute în concret nefiind modificată, sumele ce o depășesc căzâmd în sarcina cedentului, respectiv a cesionarului. În acest context, putem formula următoarea ipoteză: printr-un contract de cesiune de creanță, obligația devine în mod substanțial mai oneroasă, debitorul fiind ținut la executare. Considerăm că vor fi incidente dispozițiile 1577, Noul Cod civil – debitorul va putea cere despăgubiri pentru cheltuieli suplimentare cu cesiunea de creanță, atât de la cedent, cât și de la cesionar. În acest caz, ar putea prezenta interes o prevedere în contractul de cesiune de creanță prin care cedentul și cesionarul să stabilească *a priori* care dintre ei se obligă să suporte despăgubirea debitorului într-o astfel de ipoteză.

O ipoteză interesantă în ceea ce privește conservarea creanței prin cesiune o reprezintă modificarea obligațiilor în ceea ce privește durata de executare. Chiar dacă în Cod nu există prevederi exprese în acest sens, putem considera că este rezonabil de dedus că nu se va putea modifica durata în care este prevăzut că se va executa creanța, fără acordul debitorului. Această idee a fost consacrată jurisprudențial, prin anularea parțială a unui contract de cesiune de creanță care a modificat condițiile inițiale ale creanței. În speță, debitorul cedat deținea o creanță față de o bancă, aceasta fiind cedată și modificată prin contractul de cesiune de creanță. Astfel, el ar fi fost obligat să restituie împrumutul în termen de doi ani, iar nu în termen de 30 de ani, după cum era obligat față de instituția financiară (Tribunalul Brașov, Sentința civilă nr. 1659/C/2011). În această cauză, instanța a admis parțial nulitatea cesiunii de creanță, în ceea ce privește modificarea termenului de executare a obligației. În ipoteza în care și-ar fi executat obligația cu termenul modificat prin contractul de cesiune de creanță, considerăm că el ar fi putut cere ulterior despăgubiri de la cedent și de la cesionar în baza articolului 1577 Noul Cod civil.

Tot în ceea ce privește tipul creanțelor ce pot fi cedate, mai sunt introduse două clasificări, anume *creanțe prezente și viitoare,* respectiv *determinate sau determinabile* (art. 1321 alin (2) Cod civil francez, ediția 2018), aceasta din urmă fiind precizată doar în dreptul francez. În primul rând, în ceea ce privește cesiunea creanțelor viitoare, Codul francez reține că „acestea sunt posibile doar dacă sunt făcute cu titlu oneros, condiție consacrată dinaintea reformei pe cale jurisprudențială. Adică, donația unei creanțe viitoare este nulă" (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 636).

Textul legal discută și caracterul determinat sau determinabil al creanței cesionate, caractere juridice ce reiau, de fapt, o „condiție generală a obiectului contractual" (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 637)[1]. Întrucât această condiție există și în norma română ca o condiție de valabilitate a contractului – articolul 1226 alineat (2) prevede că *sub sancțiunea nulității absolute, el trebuie să fie determinat sau cel puțin determinabil și licit* (art. 1226 alin (2) Noul Cod civil român) –, iar cesiunea de creanță se supune acestor reguli generale privitoare la contracte, considerăm că regula se aplică și în dreptul român, în mod indirect. Prin urmare, această diferență dintre cele două norme se constituie doar ca o distincție aparentă, regula fiind prezentă în ambele legislații.

Noul Cod civil notează că cesiunea unei creanțe viitoare trebuie să cuprindă elementele ce permit identificarea creanței cedate, transferul realizându-se la momentul încheierii contractului de cesiune (art. 1572 alin (1) și (2), Noul Cod civil român). Codul francez reține o soluție diferită: *Transferul unei creanțe viitoare nu are loc decât la data nașterii sale, atât între părți, cât și față de terți* (art. 1321 alin (2) Cod civil francez).

Referitor la particularitatea prezentă în Codul civil român, aceasta prevede un articol intitulat *Creanțe care nu pot fi cedate* (art. 1569, Noul Cod civil român). În primul rând, se prevede că *nu pot face obiectul unei cesiuni creanțele care sunt declarate netransmisibile de lege* (art. 1569 Noul Cod civil român). Considerăm că această observație nu este una neapărat necesară, fiind evident că o cesiune care nu respectă dispozițiile legii nu este valabilă. Totuși, această mențiune servește a ne aminti o regulă deja prevăzută de lege, conform căreia există anumite drepturi ce nu pot fi cedate. Ca exemplu, putem invoca articolul 2258 Cod civil, conform căruia : *drepturile creditorului întreținerii nu pot fi cedate sau supuse urmăririi* (art. 2258 Noul Cod civil român). În al doilea rând, este prevăzut că o *creanță ce are ca obiect o altă prestație decât plata unei sume de bani poate fi cedată numai dacă cesiunea nu face ca obligația să fie, în mod substanțial, mai oneroasă* (art. 1569 alin (2) Noul Cod civil român). Se face, din nou, distincția între creanța ce are ca obiect o sumă de bani și creanța ce are ca obiect o altă prestație. Referitor la cedarea unei creanțe ce are ca obiect o sumă de bani, deducem din dispozițiile articolului 1570 alineat (1), ipoteza c), că aceasta este posibilă oricând.

ACCESORIILE CREANȚEI

Referitor la drepturile care se transferă cesionarului prin cesiune, Noul Cod civil prevede, într-un articol distinct, faptul că se cedează toate drepturile în

[1] Astfel, articolul 1163 prevede că o obligație poate să aibă ca obiect o prestație existentă sau viitoare. Aceasta trebuie să fie posibilă și determinată sau determinabilă. O prestație este determinabilă dacă poate fi dedusă din contract sau prin referire la uzanțele sau relațiile anterioare dintre părți, fără a fi nevoie de un nou acord al părților.

legătură cu creanța, precum și drepturile de garanție (fideiusiunea, gaj, ipotecă, privilegiu) și toate celelalte accesorii ale creanței precum *dobânzile și veniturile aferente creanței* (Pop, Popa & Vidu, 2015, p. 471). Ca excepție, este exclusă din drepturile ce se transferă prin cesiune posesia bunului luat în gaj. Posesia acestuia poate fi cedată doar dacă există acordul constituitorului, în caz contrar, bunul rămânând la cedent (art. 1568 Noul Cod civil român).

Chiar dacă Noul Cod civil nu dezvoltă subiectul drepturilor care se cedează odată cu creanța, vorbind despre *toate drepturile în legătură cu creanța, drepturile de garanție și toate celelalte accesorii ale creanței* (art. 1568, Noul Cod civil român), putem încerca o creionare a acestor *accesorii* care să nu se limiteze la drepturi de garanție sau dobânzi. Prin urmare, considerăm că regimul juridic al accesoriilor creanței este unul extins. Acesta se poate regăsi în orice modalitate de executare a obligației, care se va transmite odată cu creanța. De exemplu, dacă executarea unei creanțe este limitată de împlinirea unei condiții, aceasta (condiția) se va transfera odată cu creanța. De asemenea, se transferă și termenul, ca modalitate ce însoțea creanța inițială. După cum vom vedea în cele ce urmează, chiar și o clauză penală ce însoțește creanța inițială se transferă odată cu cesiunea.

Ideea conform căreia accesoriile se transferă odată cu creanța este consacrată la nivelul jurisprudenței și al doctrinei, atât naționale, cât și internaționale, regăsindu-se și în Codul Civil francez, dar și în Codul Civil Quebec. Raportat la modalitatea de exprimare, nu este evident la ce se referă sintagma *toate drepturile în legătură cu creanța*, dacă luăm în considerare faptul că urmează apoi, ca ipoteză distinctă, cea referitoare la *drepturile de garanție și toate celelalte accesorii ale creanței cedate*. În aceste categorii se pot încadra garanțiile reale și personale, dobânzile sau anumite clauze stipulate în raportul dintre cedent și debitorul cedat, de care va beneficia cesionarul.

Întinderea cesiunii față de accesoriile creanței este consacrată și jurisprudențial: *Prin efectul cesiunii, creanţa rămâne neschimbată, păstrându-şi natura, dar şi eventualele garanţii ce o însoţesc deoarece, conform art. 1396 C. civ., (...) cesiunea unei creanţe cuprinde şi accesoriile acesteia* (Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia nr. 985/2013)[2]. În respectiva cauză, părțile au prevăzut, conform contractului inițial dintre cedent și debitor, o clauză penală. În aceste condiții, instanța a reținut faptul că *este legală includerea în conţinutul creanţei cesionate, pe lângă valoarea nominală, şi a penalităţilor de întârziere rezultate din activarea clauzei penale* (Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia nr. 985/2013), văzute drept accesorii ale creanței. Într-o altă cauză, penalitățile de întârziere sunt considerate accesorii ale creanței (Judecătoria Timișoara, sentință civilă 25.09.2014).

Noul Cod civil acordă gajului un regim cu titlu de excepție de la regula transferului tuturor drepturilor în legătură cu creanța cedată. În cazul acestei

[2]Chiar dacă este judecată conform vechiului Cod civil, în cauză s-a reținut același principiu, fiind consacrat astfel pe cale jurisprudențială.

garanții reale mobiliare, este necesară și condiția acordului dat de constituitor pentru a se acorda și posesia bunului gajat. În caz contrar, bunul gajat rămâne la cedent, nefiind transferat în posesia cesionarului. Putem să ne întrebăm care este motivul ce stă în spatele acestei derogări, când unul dintre caractere conferite de gaj este tocmai retenția bunului de către creditor.

> Excepția indicată are rolul de a proteja interesele debitorului gajist, despre care se poate presupune că a acceptat deposedarea inerentă contractului de gaj și în considerarea credibilității pe care o prezintă creditorul, astfel încât nu este firesc ca ulterior să se transmită liber și această detenție oricărui cesionar, fără consimțământul expres al debitorului cedat. (Pop, Popa & Vidu, 2015, p. 429)

În această ipoteză, chiar dacă noul creditor (cesionarul) este privat de retenție, el are în continuare un drept de urmărire și unul de preferință în ce privește bunul în cauză. Sursa intelectuală a acestei prevederi este Codul civil italian (articolul 1263).

Față de reglementarea română, cea franceză este mai restrânsă, ea menționând că *cesiunea se întinde și asupra accesoriilor creanței* (articolul 1321, alin. (3) Cod civil francez). Față de vechea reglementare, care reținea enumerarea posibilelor accesorii ce s-ar transmite odată cu cesiunea, noua lege se referă doar la *accesoriile creanței* (articolul 1321, alin. (3) Cod civil francez) fără a mai exemplifica (vezi articolul 1692 Cod civil francez, înainte de reformă). Totuși, considerăm că această modificare nu este una de substanță, ea reprezentând doar o simplificare a formulării legale, iar nu o schimbare în înțelegerea dată categoriei accesoriilor creanței.

CONSIMȚĂMÂNTUL DEBITORULUI

Ultimul alineat al articolului 1321 din Codul civil francez prevede regula conform căreia nu este necesar consimțământul debitorului la cesiune, dar și excepția – în situația în care creanța a fost stipulată incesibilă (articolul 1321, alin. (4) Cod civil francez). Acest paragraf reamintește faptul că cesiunea de creanță este un contract între cedent și cesionar, care nu necesită acordul debitorului cedat.

O ipoteza problematică în această situație o reprezintă cesiunea în favoarea unui terț de bună-credință a unei creanțe declarate ca incesibilă pe cale convențională (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 639). Două soluții reies din jurisprudența Curții de Casație franceze. În primul rând, Curtea a considerat clauza neopozabilă cesionarului, întrucât acesta este terț, iar nu parte a contractului în care se stipula caracterul incesibil al creanței. În al doilea rând, Curtea reține că acest caracter incesibil poate fi opus de către debitorul cedat, pe cale de excepție, în fața cesionarului (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 639).

Codul civil român nu întâmpină această problemă de soluționare, întrucât reglementează clar situația prin articolul 1570, referitor la o clauză de inalienabilitate

atașată creanței. Astfel, în situația în care există o convenție între cedent și debitor care interzice sau limitează cesiunea, o posibilă cesiune va produce efecte față de debitor doar în trei situații. Prima este cea în care debitorul și-a dat acordul la cesiune, astfel manifestându-și voința contrar clauzei de inalienabilitate care a fost constituită anterior. A doua ipoteză este cea în care *interdicția nu este expres menționată în înscrisul constatator al creanței, iar cesionarul nu a cunoscut și nu trebuia să cunoască existența interdicției la momentul cesiunii* (articolul 1570, alin. (1), pct. b) Noul Cod civil român). Aceasta este situația unui cesionar de bună-credință, care este protejat datorită faptului că interdicția nu este expres menționată, dar și pentru că nu cunoaște interdicția și nu trebuia să o cunoască din alte surse. În ceea ce privește sintagma *interdicția nu este expres menționată* (articolul 1570, alin. (1), pct. b) Noul Cod civil român), nu ne putem gândi decât la ipoteza enunțată de articolul 627 alineat (4) Cod civil: *Clauza de inalienabilitate este subînțeleasă în convențiile din care se naște obligația de a transmite în viitor proprietatea către o persoană determinată sau determinabilă* (art. 627 alin (4) Noul Cod civil român), prin urmare, în cadrul unei promisiuni de vânzare a creanței. Cea de-a treia ipoteză este determinată de obiectul cesiunii – dacă aceasta privește o sumă de bani, cesiunea produce mereu efecte față de debitor. Sancțiunea cedentului în cazul în care încalcă clauza de inalienabilitate este *răspunderea față de debitor* (art. 1570 alin (2) Noul Cod civil român), răspundere pe care o considerăm contractuală, datorită sursei sale, anume convenția cedentului cu debitorul.

FORMA CESIUNII

La capitolul formă, cele două reglementări oferă reguli diferite. Noul Cod civil vorbește despre un act consensual în materia cesiunii de creanță, în timp ce legea franceză prevede, într-un articol scurt, cu un singur paragraf, că cesiunea trebuie realizată în scris, altfel fiind lovită de nulitate; prin urmare, cere un act solemn. Această regulă este una nouă în reglementarea franceză, până la reformă fiind reglementată doar modalitatea de opozabilitate față de terți. Astfel, vechiul articol 1690 prevedea necesitatea comunicării transportului de creanță debitorului pentru ca cesionarul să își obțină calitatea față de terți. Totuși, cesionarul putea fi recunoscut și prin acceptarea transportului de creanță făcută de debitor prin act autentic. După cum se observă, diferența dintre cele două reglementări este una mare – sunt eliminate condițiile de opozabilitate față de terți, fiind preferată o regulă simplă, de formă, aceea a actului scris.

Prin instituirea acestei reguli, contractul de cesiune de creanță devine un contract solemn. Deoarece nu se face nicio remarcă cu privire la tipul de înscris necesar pentru a fi îndeplinită această condiție formală, considerăm că sunt acceptate atât actul sub semnătură privată, cât și actul autentic. Acest act este important întrucât de la încheierea lui se produce transferul de creanță, el conținând data încheierii actului, dată ce poate fi utilizată în ce privește opozabilitatea cesiunii față de terți sau pentru rezolvarea conflictului între cesionari succesivi.

Codul civil român convine să nu ceară forma autentică *ad validitatem,* preferând o formă mai simplă, cea consensuală. O primă excepție de la această regulă intervine în cazul în care cesiunea este cu titlu gratuit, situație în care contractul de cesiune de creanță preia regulile de la contractul de donație și, prin urmare, și forma autentică, pentru a fi valabil.

O problemă tratată de ambele coduri, ce prezintă relevanță în contextul regulii consensualismului, este cea a consimțământului debitorului. Acesta este necesar în ipoteza în care *creanța este legată în mod esențial de persoana creditorului* (art. 1573 alin (2) Noul Cod civil român), respectiv în situația în care *creanța a fost stipulată ca incesibilă* (art. 1321 alin (4) Cod civil francez). Astfel, reglementarea română aduce o prevedere în plus față de cea franceză – necesitatea consimțământului debitorului în situația în care creanța este legată esențial de persoana creditorului. Probabil că această regulă ar putea opera și în cadrul Codului civil francez într-o ipoteză similară.

EFECTE JURIDICE – TRANSFERUL CREANȚEI ȘI OPOZABILITATE

Problema datei transferului de creanță între părți și a opozabilității acesteia față de terți (și față de debitor, categorie particulară de terț) este una importantă în acest context, probabil și cea mai complexă. Ca observație formală, această secțiune cuprinde, în reglementarea română, opt articole, în timp ce legea franceză îi rezervă numai două. Însă, putem remarca o structură comună, în jurul căreia sunt construite ambele legi. În primul rând, este tratată problema transferului de creanță între cedent și cesionar, a momentului de la care încep să se producă efectele juridice. În al doilea rând, este discutată opozabilitatea față de terți a cesiunii. Cea de-a treia ipoteză, prezentă în ambele reglementări, este cea a opozabilității față de debitor, căruia i se atribuie un statut particular în categoria terților. Rezultă astfel trei tipuri de raporturi juridice, fiecare cu reguli și efecte specifice, pe care le vom dezbate în cele ce urmează. Dacă în legea franceză aceste trei categorii sunt bine delimitate – părți, terți, debitor, legea română vorbește despre terți în genere doar în cadrul articolului 1579, referitor la cesiunea unei universalități de creanțe.

EFECTE JURIDICE ÎNTRE PĂRȚI

În ceea ce privește momentul transferului de creanță și al producerii de efecte juridice între părți, ambele legi prevăd aceeași regulă: transferul creanței și efectele acesteia se produc din momentul încheierii contractului de cesiune. Este clar că, sub acest aspect, cele două legi prevăd aceleași efecte juridice. De la momentul încheierii contractului, cesionarul dobândește creanța cedată și statutul de creditor în raport cu cedentul.

Un aspect particular este momentul transmiterii unei creanțe viitoare. Legea română prevede că transferul se realizează la încheierea contractului (art. 1572 Noul Cod civil român). Aceasta este regula consacrată și de legea franceză (art. 1323 alin (1) Cod civil francez). Totuși, este prevăzută o excepție de la această regulă, în materia transferului unei creanțe viitoare: *transferul unei creanțe viitoare nu are loc decât în ziua nașterii creanței* (art. 1323 alin (3) Cod civil francez). Prin urmare, nu se poate transfera o creanță care nu există încă. Aceasta este una dintre posibilitățile de amânare a transferului de creanță, alături de amânarea convențională, reținută în materia contractelor prin articolul 1196 (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 643). Observăm, deci, o optică diferită în ipoteza transferului unei cesiuni viitoare. Legea română prevede că transferul unei creanțe viitoare se realizează la momentul încheierii actului. Putem corela această prevedere cu cea din materia vânzării, în ceea ce privește vânzarea unui bun viitor: *Dacă obiectul vânzării îl constituie un bun viitor, cumpărătorul dobândeşte proprietatea în momentul în care bunul s-a realizat* (art. 1658 alin (1) Noul Cod civil român). Prevederea își are sursa în Principiile Unidroit, la articolul 9.1.5, referitor la drepturile viitoare, efectul fiind retroactiv. Un alt text internațional cu un conținut similar este articolul 11.102, paragraf (2), din Principiile Dreptului European al Contractelor, referitor la *creanțe contractuale cesibile.* Tindem să preferăm o interpretare a normei române din perspectiva celei franceze, iar nu în temeiul unui transfer retroactiv înaintat de normele internaționale. Se precizează și faptul că sarcina probei datei cesiunii cade pe umerii cesionarului, în situația în care aceasta este contestată. În această situație, cesionarul poate face proba prin orice mijloace (art. 1323, alin. (2), Cod civil francez). Sunt reținute ca exemple: „declarația unui martor, un mesaj telefonic, un e-mail care să se refere la cesiunea de creanță, sau chiar data înscrisă pe act" (Deshayes, Genicon & Laithier, 2016, p. 645).

EFECTE JURIDICE FAȚĂ DE TERȚI

Categoria de subiect juridic a terțului, definit prin excluziune (oricine nu este parte este terț[3]), se constituie într-un mod aparte în domeniul cesiunii de creanță. Ca regulă generală în ambele reglementări, nu trebuie îndeplinite alte formalități de publicitate în ce-i privește pe terți. Legea franceză vorbește, după cum am mai amintit, despre părți, terți și debitor (drept categorie specifică a terțului). Acest lucru este valabil și pentru Noul Cod civil. Acesta vorbește, însă, despre mai multe categorii particulare de terți. Pe lângă debitor și fideiusor (asimilat debitorului), conform articolului 1581 din Noul Cod civil român, există terții în cazul cesiunii

[3] Intră în categoria părților și succesorii universali sau cu titlu universal ai cedentului și cesionarului

unei universalități de creanțe (conform art. 1579 Noul Cod civil român, pe care îi putem numi terți în genere), creditorii cedentului (persoane ce pot justifica un drept asupra creanței cedate), dar și cesionarii succesivi. Legea franceză este clară și explicită în reglementarea acestor raporturi, ea statuând că *cesiunea este opozabilă terților de la momentul încheierii ei* (art. 1323 Cod civil francez). Există, prin urmare, o simultaneitate între încheierea cesiunii, efectul translativ *inter partes* și opozabilitatea față de terți. O excepție clar delimitată o reprezintă debitorul, care are propriile reguli de opozabilitate, cesiunea producând efecte față de el prin alte mijloace decât prin simpla încheiere a contractului.

Dacă pentru valabilitate este suficient ca părțile să își dea acordul (acordul în scris, în dreptul francez), această condiție nu este suficientă și pentru ca cesiunea să își producă toate efectele. Principala urmare a cesiunii este cea de a obliga debitorul față de un nou creditor. Însă, conform principiului efectului relativ al contractelor, debitorul cedat este terț față de cesiunea de creanță. Pentru a fi opozabilă terților, categorie din care face parte și debitorul, cesiunea trebuie să facă obiectul publicității (Brusorio-Aillaud, 2017, p. 323).

Articolul 1321 alin. (4) din Codul civil francez propune mai multe modalități de opozabilitate față de debitor. Prima posibilitate, cea mai simplă, este ipoteza în care debitorul și-a dat acordul. În cazul unei creanțe incesibile, debitorul își poate da acordul la cesiune, aceasta devenindu-i opozabilă prin simplul acord. O altă opțiune este ca cesiunea să fi fost notificată debitorului, ultima fiind ca debitorul să fi luat cunoștință de cesiune.

În acord cu jurisprudența, debitorul cedat nu are posibilitatea să invoce cesiunea care nu i-a fost făcută opozabilă conform regulilor legale, dar pe care a cunoscut-o, pentru a refuza executarea față de cedent (Cabrillac, 2016, p. 359). Pe de altă parte, chiar dacă debitorul cunoaște cesiunea, nu se poate considera că aceasta îi este opozabilă dacă nu au fost îndeplinite formalitățile notificării sau acceptării (Dissaux & Jamin, 2015, p. 209).

Pe de altă parte, reglementarea română în materie este puțin mai complicată. Pentru ca cesiunea să devină opozabilă debitorului, acesta fiind ținut față de cesionar, iar nu față de cedent, trebuie să fie îndeplinită una dintre următoarele două ipoteze: debitorul să accepte cesiunea printr-un înscris, cu condiția de a avea dată certă (conform articolului 1578, alin. (1), Noul Cod civil român), sau debitorul să primească o comunicare a cesiunii, cu condiția ca această comunicare să fie scrisă, pe suport de hârtie sau în format electronic, să se arate identitatea cesionarului, să se identifice în mod rezonabil creanța cedată, să se solicite debitorului să plătească cesionarului.

Comunicarea poate fi realizată de cedent sau de cesionar, însă *cedentul nu are obligația legală de a comunica cesiunea. Așa că, de cele mai multe ori, ea este făcută de către cesionar, deoarece el este cel interesat* (Pop, Popa, Vidu, 2015, p. 470). La nivel jurisprudențial, există numeroase cauze care reține aceste aspecte referitoare la modalitățile de opozabilitate realizate față de debitor. Într-o cauză în

care nu s-au realizat nici notificarea, nici acceptarea cesiunii de către debitor, instanța a reținut că: *În lipsa acestei notificări, se (...) constată că suma invocată de cesionar ca fiind o creanţă certă şi exigibilă nu-i este opozabilă debitorului, astfel că acţiunea (...) nu este fondată* (Curtea de Apel Constanța, secția comercială, decizia civilă nr. 384/2003).

Mai mult, există o regula particulară în cazul în care comunicarea este realizată de cesionar, caz în care *debitorul îi poate cere acestuia să îi prezinte dovada scrisă a cesiunii* (art. 1578 alin. (3) Noul Cod civil român). În lipsa unei astfel de dovezi, Codul prevede că debitorul poate suspenda plata (art. 1578 alin. (4) Noul Cod civil român). O altă regulă particulară este instituită în situația în care cesiunea devine opozabilă odată cu acțiunea intentată împotriva debitorului. În acest caz, debitorul are posibilitatea să facă plata până la primul termen, acest lucru scutindu-l de obligația de a plăti cheltuieli de judecată. Totuși, debitorul nu poate fi scutit de obligația de a plăti cheltuieli de judecată dacă la momentul comunicării cesiunii era deja în întârziere (art. 1580 Noul Cod civil român).

Înainte ca cesiunea să fie opozabilă debitorului, adică înainte ca acesta să accepte sau să îi fie comunicată cesiunea în condițiile indicate, debitorul poate face plata doar cedentului, fiind singura variantă în care se poate libera. Această regulă este una clară, întrucât, dacă cesiunea nu îi este opozabilă, pentru debitor cesionarul nu este deocamdată creditor. Odată ce debitorul acceptă sau îi este comunicată cesiunea în condițiile legii, aceasta îi este opozabilă. Acest lucru înseamnă că se vor produce efecte între debitor și cesionar. Articolul 1582 prevede care sunt urmările ce pot să survină, din perspectiva acțiunilor pe care le poate întreprinde debitorul. Astfel, debitorul poate:

ii) *Să opună cesionarului plata pe care el însuşi ori fideiusorul său a făcut-o cu bună-credinţă unui creditor aparent, chiar dacă au fost îndeplinite formalităţile cerute pentru a face opozabilă cesiunea debitorului şi terţilor* (art. 1582 alin. (2) Noul Cod civil român). Nu este clar cum se corelează buna-credință cu îndeplinirea formalităților cerute pentru a face opozabilă cesiunea debitorului. Cu alte cuvinte, putem să ne închipuim că debitorul acceptă cesiunea prin înscris cu dată certă, dar totuși el face plata unui alt creditor, buna sa credință totuși conservându-se? Această situație ar putea fi valabilă în cazul în care creditorul aparent face, la rândul lui, o notificare (fictivă) a cesiunii, înainte ca adevărata cesiune să îi fie notificată debitorului. Prin urmare, elementul care ar avea relevanță în acest context ar fi prioritatea temporală.

În ceea ce privește garanțiile, trei tipuri sunt relevante în contextul cesiunii de creanță, anume garanția pentru existența creanței și pentru solvabilitatea debitorului, prevăzute de ambele legi, respectiv garanția pentru evicțiune, prezentă doar în legea română. Legea română consideră necesar să consacre în mod expres o răspundere pentru evicțiune în cazul cesiunii, cu toate că aceste reguli puteau fi preluate în mod firesc de la contractul de vânzare. Putem pune opțiunea legiuitorului pe seama faptului că se dorește prezența

acestei răspunderi *în toate cazurile*, nu doar în cazurile în care cesiunea preia regulile de la contractul de vânzare. Prin urmare, datorită acestei mențiuni (în toate cazurile), putem considera că ar exista o răspundere pentru evicțiune chiar și în cazul unei cesiuni cu titlu gratuit. Particularitatea evicțiunii în cazul cesiunii este faptul că cesionarul nu dobândește creanța sau nu o poate face opozabilă terților.

CONCLUZII

Încă de la definiție, am observat similitudini, diferențele de fond prezente între cele două texte de lege fiind neesențiale. Mecanismul este același: transferul unei creanțe ce aparținea cedentului înspre cesionar, care devine noul creditor al creanței. Odată cu realizarea cesiunii, se produc efecte între părți și, odată cu îndeplinirea formalităților de opozabilitate față de debitor, terț în operațiunea de cesiune, acesta devine obligat față de cesionar, cedentul nemaifiind creditorul creanței. Contract translativ de proprietate, cesiunea de creanță poate fi realizată cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, ea preluând, în funcție de obiectul său, norme din sfera contractelor speciale cu care se completează.

O particularitate a Codului civil român este prezentarea unor creanțe ce nu pot fi cedate. Considerăm că dacă optica legiuitorului ar fi fost una minimalistă, aceste reguli ar fi putut lipsi, întrucât puteau fi deduse prin preluarea și completarea cu regulile corespondente din materia contractelor speciale. Ambele legi rețin faptul că, odată cu cesiunea, sunt cedate și accesoriile sale, Codul civil român acordând gajului un regim excepțional.

La capitolul formă, cele două reglementări oferă reguli diferite: pe de-o parte, consensualismul (legea română) și, pe de altă parte, formalismul legii franceze, care impune forma scrisă, altfel cesiunea fiind lovită de nulitate. Această diferență joacă un rol important în simplificarea pe care legea franceză o aduce în materia opozabilității cesiunii față de terți. Referitor le efectele cesiunii, ceea ce diferențiază fundamental reglementarea română față de cea franceză este faptul că legea franceză prevede o singură regulă referitoare la opozabilitatea față de terți, în timp ce legea română prezintă un complex de reguli aferente mai multor categorii specifice de terți. Dacă legea franceză preferă o tratare simplă a terților și a debitorului – terț specific, legea română discută despre mai multe categorii: terți, debitor-terț specific, fideiusorul (asimilat debitorului), dar și creditorii cedentului.

Un ultim aspect ce trebuie menționat este faptul că legea franceză este mult mai succintă, ceea ce îi oferă o mai mare flexibilitate și o mai largă paletă de aplicări practice posibile. Acest lucru nu poate fi spus despre legea română, care dă dovadă de o tendință spre suprareglementare, ceea ce poate conduce la eventuale situații fără răspuns.

BIBLIOGRAFIE

Brusorio Aillaud, M. (2017). *Droit des obligations*, 8e édition. Bruxelles: Groupe Larcier.
Cabrillac, R. (2016). *Droit des obligations*, 12e édition. Paris: Dalloz.
Codul Civil francez. (2018). Paris: LexisNexis.
Codul Civil italian. (2018). http://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2015/01/02/codice-civile.
Codul Civil român. (2018). http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1.
Curtea de Apel Constanța, Secția comercială. Decizia civilă nr. 384/2003.
Curtea de Apel Mureș. Decizia nr. 745/R/2012.
Deshayes, O., Genicon, T., & Laithier, Y.-M. (2016). *Réforme du droit des contrats, du régime général et de la preuve des obligations. Commentaire article par article.* Paris : LexisNexis.
Dissaux, N., Jamin, C. (2015). *Projet de réforme du droit des contrats, du régime général et de la preuve des obligations.* Paris : Dalloz.
Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a Civilă. Decizia nr. 985/2013.
Judecătoria Timișoara, Secția a II-a Civilă. Sentință civilă/25.09.2014.
Noul Cod civil și Legea de punere în aplicare. (2014). București: Hamangiu.
Pop, L., Popa, I.-F., & Vidu, S. I. (2015). *Curs de drept civil:obligațiile*. București:Universul Juridic.
Principiile dreptului european al contractelor (f. d.). http://www.legiscompare.fr/web/IMG/pdf/Textes_proposes_synthese.pdf.
Principiile Unidroit (f. d.). https://www.unidroit.org/fr/instruments/contrats-du-commerce/principes-dunidroit-2010-fr.
Tribunalul Brașov, Secția civilă. Sentința civilă nr. 1659/C/2011.
Vasilescu, P. (2012). *Drept civil. Obligații*. București : Hamangiu.